

van gemeenschappelijke onroerende goederen noodzakelijkerwijze tegen beide echtgenoten gezamenlijk vervolgd worden. Het Hof van Beroep te Gent had reeds in dezelfde zin geoordeeld vóór de Wet van 29 mei 2000(213). De Beslagrechter te Charleroi oordeelde daarentegen dat het volstond de andere echtgenoot te informeren over de procedure(214).

- b) Roerende goederen. In de rechtsleer en rechtspraak bestaat een controverse met betrekking tot de uitwinning van gemeenschappelijke roerende goederen. Sommigen zijn van oordeel dat de uitwinning van een gemeenschappelijk roerend goed noodzakelijkerwijze tegen beide echtgenoten gezamenlijk moet vervolgd worden gelet op de aard van het gemeenschappelijk vermogen dat één en ondeelbaar is(215). Anderen zijn van oordeel dat het volstaat dat de andere echtgenoot op de hoogte wordt gebracht van het uitvoerend beslag(216).

AFDELING IV

BESTUUR

Auteurs: J. DU MONGH en G. DEKNUDT

§ 1. Het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen

A. Algemeen

197. Het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen omvat alle bevoegdheden van beheer, genot en beschikking (art. 1415, eerste lid B.W.). Het tweede lid van dit artikel benadrukt het doelgebonden karakter van het bestuur. Echtgenoten moeten de hen toegekende bestuursbevoegdheden steeds uitoefenen in het belang van het gezin.

Het gezinsbelang is hét criterium bij uitstek voor de beoordeling van de rechtmatigheid van de genomen of te nemen bestuurshandeling(217).

198. De wetgever opteerde voor een gediversifieerde bestuursregeling van het gemeenschappelijk vermogen, in functie van de aard van de goederen, de

(213) *Gent 17 juni 1999*, *A.J.T.* 1999-2000, 974; zie ook J. DELANGRE, „La saisie des biens communs”, *Rec. gén. enr. not.* 1999, 8.

(214) *Beslagr. Charleroi 23 april 1996*, *J.L.M.B.* 1996, 1719.

(215) W. DE MULDER, „Beslag op gemeenschapsgoed en op onverdeeld goed”, *T.B.B.R.* 1990, 116, nr. 7.

(216) E. DIRIX, „Executierechten en huwelijksvermogensrecht” in W. PINTENS en B. VAN DER MEERSCH (eds.), *De wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en huwelijksvermogensstelsels. De wet van 14 juli 1976. Een evaluatie*, Antwerpen, Maklu, 1997, 224, nr. 308 en E. DIRIX, „Enige executieproblemen bij beslag ten laste van echtgenoten” in W. PINTENS (ed.), *Liber Amicorum Roger Dillemans, I, Familierecht en familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Story-Scientia, 1997, 101, nr. 5.

(217) In zelfde zin V. DAPSSENS, „La gestion du patrimoine commun” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux, 3, Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 197-198, nr. 831.

aard van de handelingen en de beoogde doelstellingen(218). Onverminderd de regels van het primair stelsel onderscheidt het wettelijk stelsel drie bestuursvormen(219).

Eenzijds is er de residuaire regel neergelegd in artikel 1416 B.W.(220), die voorziet in een gelijktijdig of concurrentieel bestuur, en bepaalt dat elke echtgenoot de bestuursbevoegdheden alleen kan uitoefenen, onder gehou- denheid voor ieder van hen de genomen bestuurshandeling van de andere te eerbiedigen.

Anderzijds zijn er de twee uitzonderingsregimes op het gelijktijdig bestuur, met name het gezamenlijk bestuur voor bepaalde belangrijk geachte hande- lingen en het alleenbestuur voor bepaalde beroepsverrichtingen en opzich- tens bepaalde goederen.

B. Algemene regel: concurrentieel bestuur

199. Overeenkomstig het residuaire bestuursregime heeft elk der echtge- noten de bevoegdheid alleen bestuurshandelingen te stellen aangaande het gemeenschappelijk vermogen.

Een echtgenoot kan zich op grond van artikel 1416 B.W. burgerlijke partij stellen voor schade die werd geleden door het gemeenschappelijk vermogen. Het Hof van Cassatie oordeelde dat ook een echtgenoot die zich in eerste aanleg enkel in eigen naam burgerlijke partij had gesteld, deze burgerlijke partijstelling in graad van beroep op grond van artikel 1416 B.W. kon uitbreiden ter vordering van schade geleden door de gemeenschap(221).

In een geval waarbij één van de echtgenoten samen met een derde mede- verantwoordelijk was voor de schade die werd geleden door de huwgemeen- schap, besliste het Hof van Beroep te Gent dat de andere echtgenoot niet gerechtigd was om middels een burgerlijke partijstelling de totaliteit van de geleden voertuigschade te vorderen lastens de derde-mede-verantwoorde- lijke(222).

In de gepubliceerde rechtspraak kwamen in de bestudeerde periode verder volgende toepassingen van concurrentieel bestuur aan bod:

De eis vanwege een echtgenote opzichtsens de verzekering van haar echtge- noot voor schade die was geleden door het gemeenschappelijk vermogen

(218) Zie ook W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 171, nr. 327.

(219) Voor een grondige analyse van het samenspel tussen de regels van het primair huwe- lijksvermogensrecht en de bestuursregels van het gemeenschappelijk vermogen: F. BUYSSENS „Bestuur van het gemeenschappelijk vermogen en echtscheiding” in W. PINTENS en B. VAN DER MEERSCH (eds.), *De wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwe- lijksvermogensstelsels. De wet van 14 juli 1976. Een evaluatie*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1997, 103-216.

(220) Pol. Gent 5 maart 2001, *R.W.* 2001-2002, 750.

(221) Cass. 10 december 1997, *Pas.* 1997, I, 1419.

(222) Gent 1 oktober 1996, *Bull. Ass. - De Verz.* 1997, 307.

ingevolge de aanrijding door de echtgenoot van een gemeenschappelijk voertuig op de oprit van de woning(223).

Het optreden in rechte door één der echtgenoten in het kader van een procedure aangaande de stopzetting van de bouw op een gemeenschappelijke grond. Omgekeerd volstond eveneens de betekening van de tussengekomen beschikking aan één der echtgenoten voor het definitief worden van deze beschikking opzichts de gemeenschap(224).

Het beëindigen door één der echtgenoten van een uit gedoogzaamheid toegestaan gebruik van een gemeenschappelijk onroerend goed(225).

C. Eerste uitzonderingsregime: gezamenlijk bestuur

200. Het eerste uitzonderingsregime op het concurrentieel of gelijktijdig bestuur is het gezamenlijk bestuur, vervat in de artikelen 1417, tweede lid, 1418 en 1419 B.W., waarbij de toestemming van de beide echtgenoten is vereist om een bestuurshandeling te stellen.

Een letterlijke lezing van de vermelde wetsartikelen wekt de indruk dat de persoonlijke aanwezigheid van beide echtgenoten is vereist om te contracteren („toestemming” — artikel 1418 en 1419 B.W.; „beider medewerking” — artikel 1417, tweede lid B.W.).

Evenwel wordt algemeen aangenomen dat aan de wettelijke vereiste wordt voldaan wanneer één echtgenoot het initiatief neemt en de andere echtgenoot toestemt, waardoor hij contractspartij wordt en er derhalve een gezamenlijk aangegane schuld, verhaalbaar op de drie vermogens, zal ontstaan (artikel 1413 B.W.). De toestemming kan zowel vooraf, gelijktijdig als achteraf bij wijze van bekrachtiging worden gegeven. Wenst een echtgenoot zich niet te verbinden als contractspartij, dan zou hij zich ook kunnen beperken tot een loutere instemming met de door zijn echtgenoot gestelde handeling. De instemmende echtgenoot doet in dat geval afstand van de mogelijkheid om met toepassing van artikel 1422 B.W. de nietigverklaring te vorderen(226) en de aard en de verhaalbaarheid van de schuld zullen in dat geval worden bepaald door de wet(227).

(223) Pol. Gent 14 november 2002, *T.A.V.W.* 2003, 221.

(224) Voorz. Rb. Luik 31 januari 1997, *J.L.M.B.* 1997, 1046; zie over het optreden in rechte van elke echtgenoot in het kader van het concurrentieel bestuur: [Vred. St.-Kwintens-Lennik 8 november 1999](#), *T. Huur.* 2000, 29.

(225) [Vred. Ronse 18 mei 1999](#), *T. Agr. R.* 1999, 190; zie over het aangaan alsook het opzeggen van een huurcontract van een periode van minder dan negen jaar. ([Vred. St.-Jans-Molenbeek 14 april 1998](#), *Rev. not. b.* 1999, 16; *J.L.M.B.* 1998, 1446, noot VANDERMERSCH).

(226) Zie vorig overzicht, *T.P.R.* 1996, 270-271, nr. 200.

(227) Zie vorig overzicht, *T.P.R.* 1996, 300, nr. 198; zie ook W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven., 2002, 179-180, nr. 340; V. DAPSENS, o.c. in *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 218, nr. 853 en 220-223, nrs. 855-857.

De toestemming of de instemming van de andere echtgenoot kunnen zelfs stilzwijgend worden gegeven, waardoor evenwel doorgaans een bewijsprobleem zal ontstaan(228).

Aldus overwoog het Hof van Beroep te Antwerpen tijdens de bestudeerde periode dat het noodzakelijke bewijs ontbrak en dat: „...tweede geïntimeerde (de niet-contracterende echtgenoot) op geen enkel ogenblik de door eerste geïntimeerde (de contracterende echtgenoot) gestelde daden heeft bekrachtigd” en „... bij gebrek aan toestemming tweede geïntimeerde op grond van artikel 1422 B.W. de nietigheid kan vorderen...”(229).

In een ander arrest van hetzelfde Hof werd overwogen: „dat de lening is aangegaan in strijd met het bepaalde in artikel 1418, 2, d) B.W., vermits de toestemming van de man niet bewezen is en als toestemming niet kan gelden de eenvoudige creditering van de gezamenlijke bankrekening in de gemelde omstandigheden”(230).

De Vrederechter te Ronse hield er een te strikte benadering op na, nu hij weliswaar terecht oordeelde dat de tot het verpachten van een gemeenschappelijk onroerend goed vereiste toestemming in de zin van artikel 1418, 1° c) B.W. geenszins wordt vermoed, maar ten onrechte een geschrift dienaangaande noodzakelijk achtte(231).

201. Voor wat betreft het gezamenlijk bestuur van bepaalde gewichtige handelingen, voorzien bij de artikelen 1418 en 1419 B.W., kwamen in de besproken periode volgende toepassingen aan bod(232).

Op grond van artikel 1418 B.W.:

Een overeenkomst aangegaan door één echtgenoot met een makelaar ten einde een koper te zoeken voor een gemeenschappelijk onroerend goed, waarbij aan de makelaar niet enkel de opdracht werd gegeven een koper te zoeken, maar tevens de bevoegdheid werd verleend om rechtshandelingen te sluiten (ondertekenen onderhands compromis, ontvangen voorschot...), betreft een (vernietigbare) lastgeving die onder het gezamenlijk bestuur van artikel 1418, 1° a) B.W. valt(233).

Een lening op afbetaling aangegaan door één der echtgenoten alleen, zonder dat deze lening kon worden aangemerkt als „noodzakelijk voor de huishou-

(228) Zie vroeger: [Gent 27 november 1990](#), *T. Not.* 1991, 190.

(229) [Antwerpen 28 maart 2000](#), *T.B.B.R.* 2002, 302.

(230) [Antwerpen 7 juni 1999](#), *T. Not.* 2000, 190, noot F. BOUCKAERT.

(231) [Vred. Ronse 18 mei 1999](#), *T. Agr. R.* 1999, 190.

(232) Zie voor een algemeen overzicht van toepassingsgevallen van artikel 1418 en 1419 B.W., met verwijzingen naar vroegere rechtspraak: W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *o.c.*, 2002, 182-188, nrs. 346-365. Zie aangaande artikel 1419 B.W. in het bijzonder H. DU FAUX, „Over de schenking onder levenden van gemeenschappelijke goederen, incidentie op inbreng, inkorting en eventuele vergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen”, *T. Not.* 1997, 388.

(233) [Rb. Brugge 20 december 1995](#), *T.B.R.* 1995, afl. 4, 38.

ding of de opvoeding van de kinderen” valt niet onder de uitzondering van artikel 1418, 2° e) B.W.(234).

Een debet in rekening zonder beroepsmatig karakter werd gekwalificeerd als een lening in de zin van artikel 1418, 2° d) B.W., zij het dat ruimte werd gelaten voor interpretatie naar gelang het bedrag van het debet: „*Qu'en l'espèce, l'importance de la dette montre bien qu'il s'agissait d'un véritable emprunt au sens de l'article 1418, 2, d du code civil et non d'une simple tolérance bancaire*” (cfr. *supra* nr. 165)(235).

Op grond van artikel 1419 B.W. (beschikkingen om niet onder de levenden): In een geval waarbij de begunstiging bij levensverzekering door de ene echtgenoot ten voordele van de andere gedaan, voorafgaandelijk éénzijdig was herroepen (art. 1096 B.W.), oordeelde het Hof van Beroep te Gent dat de aanstelling van een nieuwe begunstigde overeenkomstig artikel 1419 B.W. moest gebeuren met toestemming van beide echtgenoten, nu uit niets bleek dat de premies met eigen gelden van de verzekeringsnemer-echtgenoot werden betaald(236).

202. Artikel 1417, tweede lid B.W. bepaalt: „Wanneer beide echtgenoten samen eenzelfde beroep uitoefenen, is beider medewerking vereist voor alle handelingen behalve die van beheer”.

Zowel de notie „gezamenlijk uitgeoefend beroep” als de notie „daden andere dan beheer” zijn voor interpretatie vatbaar.

Zo was het Hof van Beroep te Antwerpen, in een geval waarbij de handels-huurovereenkomst van een manège, die tevens door de echtelieden bleek te zijn bewoond, door beide echtgenoten was ondertekend, en waarbij de echtgenote een aantal administratieve taken en bankverrichtingen van de handelszaak voor haar rekening nam, niettemin van oordeel dat op grond van de voorliggende feiten geen sprake was van een gezamenlijke beroepsuitoefening, temeer nu de inschrijving in het handelsregister enkel op naam van de echtgenoot was genomen en de handelszaak enkel de naam van de man droeg(237). Nochtans is het niet nodig dat echtgenoten optreden in dezelfde hoedanigheid, of dat zij beiden ingeschreven zijn in het handelsregister opdat

(234) Rb. Bergen 7 december 1999, *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 720; vgl. in verband met belastingsschulden Rb. Brugge 16 juni 1995, *T.B.R.* 1995, afl. 3, 51.

(235) Rb. Charleroi 14 oktober 1999, *J.L.M.B.* 2001, 563; zie over deze problematiek o.a. F. APS, „Creditcards en huwelijksvermogensrecht”, *R.W.* 1994-95, 1249; G. BAETEMAN, „Problemen rond de rekeningen van echtgenoten”, in W. PINTENS (ed.), *Liber Amicorum Dillemans*, I, Antwerpen, Kluwer, 1997, 17-18; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *o.c.*, 82 en 187, nrs. 122 en 361; S. MOSSELMANS, „Kan een echtgenoot, zonder instemming van de andere echtgenoot, een zichtrekening openen, indien de bedoelde verrichting gepaard gaat met het afleveren van een kredietkaart?”, *Jura Falc.* 2000-01, 218 e.v.

(236) Gent 8 oktober 1999, *A.J.T.* 1999-2000, 889.

(237) Antwerpen 7 juni 1999, *T. Not.* 2000, 190.

er sprake zou kunnen zijn van een gezamenlijke beroepsuitoefening(238). Het Hof was bovendien van oordeel dat het aangaan van een lening geenszins als een daad van beheer, ressorterend onder het alleenbestuur van een echtgenoot in de zin van artikel 1417, tweede lid B.W. kon worden aanzien. Vermits de lening *in casu* was aangegaan door de niet-beroepsactief geachte echtgenote, werd het gezamenlijk bestuur van artikel 1418, 2° d) B.W. van toepassing geacht.

Daarentegen was hetzelfde Hof van oordeel dat de vordering tot schadevergoeding wegens verlies van een duwbak, in een geval van een gezamenlijke beroepsuitoefening, wel als een daad van beheer in de zin van artikel 1417, tweede lid B.W. kon worden aanzien, en dat de echtgenoot alleen tot dergelijke vordering kon overgaan(239).

De Vrederechter te Namen definieerde het begrip „daden van beheer” als volgt: *„Qu’aussi la doctrine considère, en matière d’exploitation agricole commune, comme „acte d’administration” celui qui est conforme au fonctionnement normal de la masse, c’est-à-dire qui vise à conserver ou à faire fructifier, sans esprit de spéculation, le fonds professionnel, et n’affecte pas celle-ci en elle-même”*(240).

203. De opsomming van de bestuurshandelingen vallende onder de toepassing van het uitzonderingsregime van gezamenlijk bestuur moet limitatief worden opgevat.

Een borgtocht is niet gelijk te stellen met een leningsovereenkomst en valt zodoende niet onder de toepassingsfeer van artikel 1418 B.W.(241). Een vordering in ontbinding door de verpachter van een pachtovereenkomst is evenmin begrepen in de opsomming van artikel 1418, 1° c B.W. en valt zodoende eveneens onder de algemene regel van artikel 1416 B.W.(242).

Terecht wordt in de rechtsleer opgeworpen dat de wettelijke opsomming op een functioneel-restrictieve manier moet worden geïnterpreteerd, waarbij veeleer moet worden gekeken naar het resultaat in plaats van naar de strikte definiëring van de handeling zelf(243).

Volgende uitspraken kunnen worden vermeld:

De verkoop van een gemeenschappelijk onroerend goed, op grond van een lastgevingsovereenkomst met een makelaar gesloten door slechts één echt-

(238) Zie ook W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 181, nr. 345.

(239) [Antwerpen 14 september 1998](#), *R.H.A.* 1999, 3.

(240) [Vred. Namen 30 april 1998](#), *Div. Act.* 1998, 108.

(241) [Antwerpen 7 april 1998](#), *T.B.B.R.* 2000, 193.

(242) [Vred. Eeklo 8 september 1994](#), *T. Agr. R.* 1995, 115.

(243) Zie, met verwijzingen naar rechtsleer en vroegere rechtspraak, V. DAPSENS, „La gestion du patrimoine commun” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 203, nr. 835.

genoot, valt onder het regime van gezamenlijk bestuur en is vatbaar voor vernietiging op basis van artikel 1422 B.W.(244).

De Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen hield nochtans *prima facie* vast aan een restrictieve interpretatie door te oordelen dat een „arbitrageovereenkomst” betreffende een tot het gemeenschappelijk vermogen behorende wagen niet voorkomt in de opsomming inzake gezamenlijk bestuur en zodoende onder de residuaire regel van het gelijktijdig bestuur diende te worden gerangschikt(245). Een passage uit vermelde beschikking laat evenwel een genuanceerde en functionele interpretatie toe: „...Nu niet wordt aangetoond dat het afsluiten van een arbitrageovereenkomst m.b.t. dit gemeenschappelijk goed *in casu* onderworpen is aan het gezamenlijk bestuur (art. 1418-1420 B.W.) dient aangenomen dat elk van beide echtgenoten de vereiste bestuursbevoegdheid had...”(246).

D. Tweede uitzonderingsregime: alleenbestuur

204. Naast het uitzonderingsregime van het gezamenlijk bestuur, werd tevens voorzien in een bestuursvorm van alleenbestuur.

In het wettelijk stelsel is de belangrijkste toepassing beschreven in artikel 1417, eerste lid B.W., dat de beroepsautonomie zoals vervat in de artikelen 216 en 217, tweede lid B.W. aanvult: „De echtgenoot die een beroep uitoefent, verricht alle daartoe noodzakelijke bestuurshandelingen alleen”.

Belangrijk is dat in het kader van dit regime van alleenbestuur afgeweken wordt van het verplicht gezamenlijk bestuur voor de bestuurshandelingen opgesomd in artikel 1418 B.W., maar niet voor de rechtshandelingen om niet, vervat in artikel 1419 B.W. (vgl. de aanhef van de beide artikelen).

Het alleenbestuur zal voornamelijk van belang zijn voor echtgenoten die een beroep uitoefenen buiten het kader van een arbeidsovereenkomst(247).

205. Vermits het alleenbestuur een uitzonderingsregime betreft, is de precisering van het noodzakelijkheids criterium van belang. Weliswaar moet voldoende ruimte worden gelaten voor de professionele autonomie, doch als uitzondering niet enkel op de algemene regel van het concurrentieel bestuur, maar tevens op het gezamenlijk bestuur van artikel 1418 B.W., is een strikte interpretatie aangewezen.

(244) Artikel 1418 1° a B.W.; [Antwerpen 28 maart 2000](#), *T.B.B.R.* 2002, 302; in zelfde zin [Rb. Brugge 20 december 1995](#), *T.B.R.* 1995, afl. 4, 38 (*cf. supra* nr. 201).

(245) Voorz. Rb. Mechelen 27 juni 1996, *E.J.* 1997, 11 met afkeurende noot F. BUYSSENS; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 175, nr. 334 *in fine*.

(246) Vgl. Y.-H. LELEU, „Les régimes matrimoniaux. Examen de jurisprudence (1982-1996)”, *R.C.J.B.* 1998, 186, nr. 86.

(247) Hetgeen een toepassing in dit laatste geval evenwel niet uitsluit: zie [Brussel 26 november 1987](#), *J.L.M.B.* 1988, 87.

Volgende uiteenlopende uitspraken kunnen worden vermeld:

Terwijl in eerste aanleg door de Rechtbank te Veurne werd geoordeeld dat de overdracht van één van de twee gemeenschappelijke handelszaken door de echtgenoot-uitbater bij toepassing van artikel 1417, eerste lid B.W. alleen kon worden verricht, overwoog het Hof van Beroep te Gent dat een dergelijke vervreemding integendeel was onderworpen aan artikel 1418, 1° b) B.W., vermits deze verrichting, niet als een bestuurshandeling kan worden beschouwd. Terecht merkt Gerlo op dat deze uitspraak van het Hof moet worden begrepen in de zin dat de overdracht geen bestuurshandeling noodzakelijk voor de uitoefening van het beroep betreft(248).

De Vrederechter te Sint-Kwintens-Lennik oordeelde dat de echtgenoot-exclusieve uitbater van het handelsfonds, alleen namens de gemeenschap een vergoeding wegens weigering van handelshuurhernieuwing kon vorderen en dat dit zelfs niet expliciet moest worden vermeld in de gedinginleidende akte, ook al waren beide echtgenoten medetitularis van de onderhandelshuur(249).

De Vrederechter te Namen hield er een te ruime interpretatie op na, door te overwegen dat alle handelingen *nuttig* voor het beroep of gesteld in het kader van dit beroep door de echtgenoot-beroepsuitoefenaar alleen kunnen worden gesteld(250).

Een beoordeling *in concreto* – op het ogenblik waarop de rechtshandeling wordt gesteld — rekening houdende met verschillende parameters (aard van het beroep, verhouding inkomsten/uitgaven, omvang van het verbonden vermogen,...) — is steeds aangewezen.

E. De geldigheidsduur van de bestuursregels

206. De bestuursregeling blijft principieel gelden gedurende de feitelijke scheiding en de echtscheidingsprocedure. Voor een voorbeeld van de doorwerking van de bestuursregels na het inleiden van de echtscheiding, zie het *supra* (nr. 205) besproken arrest van het Hof van Beroep te Gent inzake de vervreemding van een handelszaak(251).

In bepaalde rechtspraak kan evenwel worden vastgesteld dat wel degelijk rekening wordt gehouden met de feitelijk veranderde situatie(252).

Zo werden verschillende leningen op afbetaling door de ene echtgenoot aangegaan zonder de medewerking van de andere door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde verschillend beoordeeld, afhankelijk naar-

(248) Gent 15 november 1996, *A.J.T.* 1997-1998, 1, noot J. GERLO.

(249) *Vred. St.-Kwintens-Lennik 8 november 1999*, *T. Vred.* 2000, 255, noot S. MOSSELMANS.

(250) *Vred. Namen 30 april 1998*, *Div. Act.* 1998, 108.

(251) Gent 15 november 1996, *A.J.T.* 1997-1998, 1, noot J. GERLO; vorig overzicht, *T.P.R.* 1996, 299, nr. 179; zie voor een verdere bespreking en nuancering: W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven., 2002, 171-172, nr. 328.

(252) Zie voor een verdere analyse van deze jurisprudentiële tendens tot differentiëring: F. BUYSSENS, *o.c.*, 1997, 103-216.

gelang de leningen waren aangegaan vóór, dan wel ná de feitelijke scheiding. De leningen aangegaan vóór de feitelijke scheiding werden geacht te zijn bestemd voor huishoudelijk gebruik en dus gelegitimeerd ingevolge de uitzondering voorzien bij artikel 1418, 2° e) B.W. terwijl de leningen aangegaan ná de feitelijke scheiding werden geacht buiten de uitzonderingsbepaling te vallen en als eigen schulden werden gekwalificeerd(253).

§ 2. De beveiligingsmaatregelen en sancties

A. Algemeen

207. De krachtdadigheid van een bestuursregeling wordt rechtstreeks bepaald door de aanwezigheid van accurate beveiligings- en sanctioneringsmaatregelen.

Ook op dit vlak werden de regels van het primair stelsel aangevuld met een aantal preventieve en repressieve maatregelen, en moeten de regels van het primair en het secundair stelsel worden gecombineerd(254).

B. Rechterlijke machtiging

208. Indien een echtgenoot zonder wettige reden weigert toestemming te geven of indien hij of zij in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, kan de andere echtgenoot zich door de rechtbank van eerste aanleg van de laatste echtelijke verblijfplaats (art. 628, 2° Ger. W.) laten machtigen om een van de handelingen vallende onder het gezamenlijk bestuur, genoemd in de artikelen 1417, tweede lid, 1418 en 1419 B.W., alleen te mogen verrichten (art. 1420 B.W.).

Onder verwijzing naar de heersende rechtsleer, oordeelde het Hof van Beroep te Brussel dat de eis tot vervangende machtiging tot verkoop van de gemeenschappelijke gezinswoning overeenkomstig artikel 215 § 1, derde alinea en artikel 1420 B.W., wel degelijk door de voorzitter hangende de echtscheidingsprocedure, in het kader van zijn bevoegdheid op basis van artikel 1280 Ger. W., kon worden beoordeeld(255).

De tot dan toe heersende rechtspraak oordeelde dat een dergelijke machtiging niet kon worden verleend door de voorzitter geadieerd op grond van

(253) *Rb. Dendermonde 27 februari 1995, E.J. 1996, 41*, met verklarende noot F. BUYSENS.

(254) Zie over deze interferenties: F. BUYSENS, *o.c.*, 1997, 103-216; Voor een uitgebreide analyse aangaande de preventieve en repressieve maatregelen met verwijzingen naar vroegere rechtspraak: C. GIMENNE, „Les mesures de protection préventives en matière de gestion” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 239-268; C. GIMENNE, „La sanction de la gestion irrégulière ou frauduleuse d’un époux” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 269-293 en C. KRUG-LE-BRUN, „La séparation de biens judiciaire” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 295-311.

(255) *Brussel 23 maart 2000, E.J. 2002, 124*, met goedkeurende noot K. UYTTERHOEVEN, die verduidelijkt dat de beoordeling alsdan een beoordeling ten gronde uitmaakt.

artikel 1280 Ger. W. Ten exemplatieve titel kan worden verwezen naar twee uitspraken in kort geding van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel(256). In de laatste uitspraak werd tevens uitdrukkelijk gesteld dat een machtiging slechts mogelijk is indien hoogdringendheid wordt aangetoond, hoewel tegelijk werd overwogen dat een dergelijke machtiging noodzakelijk een beoordeling ten gronde veronderstelt.

209. Naar luid van artikel 1420 B.W. kan de rechterlijke machtiging verleend worden in twee gevallen, met name de weigering van een echtgenoot zonder wettige reden enerzijds en de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven anderzijds. Deze onmogelijkheid moet in de meest ruime zin worden opgevat en omvat zowel fysieke als psychische redenen.

Naar de mening van het Hof van Beroep te Luik is het begrip wettige reden onderworpen aan de soevereine appreciatie van de feitenrechter, al naargelang de omstandigheden eigen aan de zaak, waarbij rekening moet worden gehouden: „... *non seulement par rapport à la notion de l'intérêt de la famille, mais également en prenant en compte un motif légitime purement personnel à l'un ou l'autre conjoint*”(257). Alzo werd de weigering tot instemming in de verkoop van een gemeenschappelijk onroerend goed gelegitimeerd geacht, nu de weigerende echtgenoot zich beriep op het feit dat een verkoop hem zijn mogelijk preferentieel overnamerecht na echtscheiding – procedure die nog niet was ingeleid – zou ontnemen. Het hof hervormde het vonnis uitgesproken in eerste aanleg, waarin artikel 215 § 1, derde alinea B.W. toepasselijk werd geacht en waarin werd geoordeeld dat de echtgenoot geen gewichtige reden tot weigering had(258).

In een later geval waarin beide echtgenoten machtiging vroegen om elk een verschillend gemeenschappelijk onroerend goed te verkopen, nuanceerde ditzelfde Hof zijn standpunt als volgt: „*Attendu que ce patrimoine doit être géré dans „l'intérêt de la famille”, comme le stipule expressément l'article 1415, alinéa 2, du code civil; que cet intérêt recouvre les intérêts de chacun des membres de celle-ci mais sans toutefois qu'un intérêt particulier puisse être admis au détriment de l'intérêt commun de tous les membres de la famille, surtout dans l'hypothèse où la désunion des époux engendre le risque de divergence d'intérêts; que ce qui doit guider l'appréciation du juge c'est la confrontation, d'une part, de l'intérêt général de la famille et, d'autre part, du motif invoqué par l'époux qui refuse son consentement; que l'intervention du juge n'est pas tant d'autoriser un acte conforme à l'intérêt de la famille que d'empêcher un époux de détourner de son objectif le droit de veto qui lui est reconnu dans le cadre de la gestion conjointe du*

(256) Enkel in het kader van artikel 215 B.W.: Voorz. Rb. Brussel 10 oktober 1996, *Rev. trim. dr. fam.* 1997, 108 en Voorz. Rb. Brussel 9 maart 1994, *Rev. trim. dr. fam.* 1996, 52.

(257) Vgl. W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 190, nr. 370.

(258) [Luik 23 oktober 1998](#), *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 87, met nuancerende en afkeurende noot C. GIMENNE.

patrimoine commun; qu'il ne peut pas prendre en compte un objectif qui ne serait pas familial...". Het Hof achtte uiteindelijk enkel de verkoop van het improductieve onroerend goed verenigbaar met het gezinsbelang, ook al riep de ene echtgenoot ook hier ter behoud van het improductieve goed zijn toekomstig recht op preferentiële overname in(259).

Het Hof van Beroep te Bergen oordeelde dat de echtgenoot, die twijfels had omtrent de ernst en de oprechtheid van hem door zijn echtgenote voorgelegde offertes, zich met een wettige reden verzette tegen de onderhandse verkoop van een gemeenschappelijke woning, en in het belang van het gezin om een verkoop op openbare wijze had verzocht. De machtiging op basis van artikel 1420 B.W. werd aan de echtgenote geweigerd(260).

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik machtigde een echtgenote bij verstek om over te gaan tot de openbare verkoping van een gemeenschappelijk onroerend goed, nu de feitelijk gescheiden echtgenoten verscheidene onroerende goederen bezaten en de echtgenoot weigerde standpunt in te nemen aangaande de verkoop, hoewel de echtgenote de gelden nodig had om in haar bestaan te voorzien. Op verzet werden de echtgenoten uiteindelijk elk afzonderlijk gemachtigd om over te gaan tot de openbare verkoop van zowel het voornoemde onroerend goed als van de leegstaande vroegere echtelijke woonst, nu bleek dat beiden gelden nodig hadden om in hun bestaan te voorzien(261).

210. De rechterlijke machtiging op basis van artikel 1420 B.W. is bijzonder, en geldt slechts voor de gevraagde specifieke rechtshandeling. Een algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid op grond van artikel 1420 B.W. is uitgesloten.

De rechterlijke machtiging heeft dezelfde gevolgen als de toestemming die ze vervangt, zodat de alleen optredende echtgenoot de drie vermogens verbindt, zonder dat hier de mogelijkheid bestaat deze gevolgen te beperken zoals dit het geval kan zijn bij een rechtshandeling waarin een echtgenoot, met akkoord van de schuldeiser, niet toestemt, maar slechts instemt en aldus zijn eigen vermogen vrijwaart(262).

C. Rechterlijk verbod

211. Als tegenpool van de rechterlijke machtiging voorziet artikel 1421 B.W. in de mogelijkheid tot het opleggen van een rechterlijk verbod tot handelen.

(259) [Luik 12 december 2000](#), *J.L.M.B.* 2001, 559.

(260) [Bergen 24 november 1998](#), *T.B.B.R.* 2002, 174.

(261) [Rb. Luik 4 oktober 1993](#), *Rev. trim. dr. fam.* 1995, 291 en [Rb. Luik 28 maart 1994](#), *Rev. trim. dr. fam.* 1996, 95.

(262) Zie W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 190-191, nrs. 371-374.

Elke echtgenoot kan aan de vrederechter van de laatste echtelijke verblijfplaats (art. 594, 19° en 628, 2° Ger. W.) vragen om de andere echtgenoot een verbod op te leggen om enige bestuurshandeling te verrichten die hem nadeel kan berokkenen of de belangen van het gezin kan schaden. Deze beveiligingsmaatregel is vooral nuttig bij feitelijke scheiding, vermits de vervreemding van gemeenschappelijke roerende goederen, die onder het gelijktijdig bestuur valt, preventief kan worden verboden.

De vordering van een echtgenoot lastens de andere echtgenoot, enige uitbater van een gemeenschappelijk landbouwbedrijf, tot overlegging van de beheersrekeningen, overschrijdt het toepassingsgebied van artikel 1421 B.W. en werd door de Vrederechter te Namen afgewezen(263).

D. Ontneming van bestuursbevoegdheden

212. De rechtbank van eerste aanleg van de laatste echtelijke verblijfplaats (art. 628, 2° Ger. W.) kan op vordering van één der echtgenoten geheel of gedeeltelijk de bestuursbevoegdheden van de andere echtgenoot ontnemen indien laatstgenoemde blijkt geeft van ongeschiktheid voor het bestuur van het gemeenschappelijk of van zijn eigen vermogen dan wel de belangen van het gezin in gevaar brengt (art. 1426 § 1, eerste lid B.W.). In tegenstelling tot de artikelen 1420 en 1421 B.W., geldt artikel 1426 B.W. zowel voor het gemeenschappelijk als het eigen vermogen(264).

Dergelijke ontneming van bestuursbevoegdheden werd in de besproken periode eveneens bij urgentie toegestaan in kort geding op grond van artikel 584 Ger. W.(265).

De in artikel 1422, 2° B.W. voorziene mogelijkheid tot nietigverklaring viseert tevens de handelingen verricht in strijd met artikel 1426 B.W.

E. Gerechtelijke scheiding van goederen

213. De gerechtelijke scheiding van goederen, voorzien bij de artikelen 1470-1474 B.W. en 1311-1318 Ger. W. kan in de rij der preventieve maatregelen als het *ultimum remedium* worden aanzien.

Overeenkomstig artikel 1470 B.W., kan elk der echtgenoten een scheiding van goederen in rechte vorderen, wanneer uit de wanorde in de zaken van de andere echtgenoot, zijn slecht beheer of de verkwisting van zijn inkomsten blijkt dat de instandhouding van het stelsel de belangen van de eisende echtgenoot in gevaar brengt.

De op de eisende echtgenoot rustende bewijslast is bijgevolg dubbel. Enerzijds moet hij een reëel gevaar aantonen voor zijn vermogensrechtelijke

(263) *Vred. Namen* 30 april 1998, *Div. Act.* 1998, 108.

(264) Zie voor een bespreking van artikel 1426 B.W.: W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 195, nrs. 389-396.

(265) Voorz. Rb. Luik 5 maart 2001, *Rev. trim. dr. fam.* 2002, 375.

belangen, doch anderzijds moet hij tevens bewijzen dat dit gevaar veroorzaakt wordt door de wanorde in de zaken van de andere echtgenoot, diens slecht beheer of de verkwisting van diens inkomsten.

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik leidde het slecht beheer van de echtgenoot af uit het uitvoerend beslag op de roerende goederen van de gemeenschap en het tussengekomen faillissement, en nam het gevaar voor de belangen van de eisende echtgenote aan door het feit dat al haar persoonlijke inkomsten in het gemeenschappelijk vermogen vielen en zodoende onderpand vormden van de schuldeisers(266).

214. Door de gerechtelijke scheiding van goederen wordt het bestaande stelsel ontbonden (art. 1427 B.W.). In de plaats komt een stelsel van zuivere scheiding van goederen. Bovendien werkt de gerechtelijke scheiding van goederen, zowel tussen de echtgenoten als ten aanzien van derden, terug tot op de dag van de eis (art. 1472 B.W.).

Teneinde bedrog door de echtgenoten te voorkomen ten opzichte van derden, eist artikel 1473 B.W. de daadwerkelijke tenuitvoerlegging van de beslissing van gerechtelijke scheiding van goederen, en moet de staat van vereffening van het vorig stelsel bij authentieke akte worden opgemaakt binnen het jaar na de publicatie in het Belgisch Staatsblad van een uittreksel uit de beslissing die de gerechtelijke scheiding van goederen beveelt.

Indien deze termijn niet wordt nageleefd, heeft de beslissing geen gevolg en blijven de echtgenoten gehuwd onder het vroegere stelsel. De termijn van één jaar is wel voor verlenging vatbaar (art. 1473, tweede lid B.W.).

Een dergelijke verlenging werd toegestaan in een geval waarbij de man werd opgenomen in een psychiatrische instelling en er een rechtspleging ter aanstelling van een voorlopig bewindvoerder moest worden ingesteld(267).

F. Sekwester en verzegeling

215. Zie vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 303, nrs. 205-206.

G. Nietigverklaring

216. De rechtbank van eerste aanleg kan op verzoek van een echtgenoot die bewijst dat hij een wettig belang heeft, bepaalde handelingen nietig verklaren die de andere echtgenoot heeft gesteld, onverminderd de rechten van de te goeder trouw zijnde derde (art. 1422 B.W.). Ook hier is de rechtbank van de laatste echtelijke verblijfplaats territoriaal bevoegd (artikel 628, 2° Ger.W.)(268).

(266) *Rb. Luik* 3 januari 1994, *Rev. trim. dr. fam.* 1995, 564.

(267) *Rb. Luik* 17 januari 1994, *Rev. trim. dr. fam.* 1995, 569.

(268) *Vred. Wervik* 6 maart 2001, *R.W.* 2001-2002, 106.

Artikel 1422 B.W. bevat drie reeksen handelingen die voor nietigverklaring vatbaar zijn, waarvan de laatste, met name de handelingen die door een echtgenoot werden gesteld met bedrieglijke benadeling van de andere echtgenoot (art. 1422, 3° B.W.) residuaire is. In die zin oordeelde de Rechtbank van Eerste Aanleg te Veurne dat een handeling verricht in het kader van artikel 1417, eerste lid B.W., enkel nog kon worden nietig verklaard met toepassing van artikel 1422, 3° B.W. In het hervormend arrest van het Hof van Beroep te Gent werd daarentegen ten onrechte geoordeeld dat een handeling verricht in het kader van artikel 1417, eerste lid B.W. helemaal niet voor vernietiging op basis van artikel 1422 B.W. vatbaar was(269).

217. Vermits enkel de niet-handelende echtgenoot de vordering tot nietigverklaring kan instellen, is de nietigheid uit artikel 1422 B.W. relatief(270) en kan zij principieel (uitdrukkelijk of stilzwijgend) worden bevestigd(271). Uit de voorbereidende werken en de tekst van de Wet („kan ... nietig verklaren”) wordt afgeleid dat de nietigheid van artikel 1422 B.W. facultatief is. De rechter oordeelt soeverein, rekening houdende met alle in het geding aanwezige belangen, met name zowel de gezinsbelangen, als de persoonlijke belangen van de echtgenoot-eiser en deze van de betrokken derden te goeder trouw(272).

218. Voor een vordering tot nietigverklaring van handelingen die door een echtgenoot werden gesteld in strijd met artikel 1418, 2° B.W. volstaat het bewijs van een wettig belang niet, maar moet eveneens benadeling worden aangetoond. Deze voorwaarde werd ten onrechte niet onderzocht door het Hof van Beroep te Antwerpen, hoewel het een eis tot vernietiging van een alleen aangegane lening betrof (art. 1422, 1° j^o 1418, 2. d) B.W.)(273).

In een eerder arrest van ditzelfde Hof aangaande een lening op afbetaling aangegaan door één der echtgenoten in strijd met artikel 1418, 2° e) B.W., werd deze voorwaarde wél getoetst(274).

Voor de residuaire categorie van vernietigbare handelingen (art. 1422, 3° B.W.) moet bovendien bedrieglijke benadeling worden bewezen. Dit is een toepassing van het *fraus omnia corrumpit*-beginsel.

(269) Gent 15 november 1996 en [Rb. Veurne 9 december 1993](#), *A.J.T* 1997-1998, 1.

(270) [Vred. Wervik 6 maart 2001](#), *R.W.* 2001-2002, 106; *Vred. St.-Jans Molenbeek* 14 april 1998, *Rev. not. b.* 1999, 16.

(271) [Rb. Bergen 7 december 1999](#), *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 720, die evenwel de bevestiging in het voorliggend geval niet aanwezig achtte.

(272) Zie ook W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 193, nr. 384.

(273) [Antwerpen 7 juni 1999](#), *T. Not.* 2000, 190.

(274) [Antwerpen 8 februari 1999](#), *T.B.B.R.* 2000, 183 benadeling niet aanwezig geacht; vgl. [Rb. Bergen 7 december 1999](#), *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 720 benadeling wél aanwezig geacht.

219. Voor nietigverklaring van handelingen die door een echtgenoot werden gesteld in strijd met de artikelen 1417, tweede lid, 1418, 1° en 1419 B.W. (of met een verbod of de voorwaarden die de rechter heeft gesteld) volstaat dat de eisende echtgenoot een „wettig belang” kan aantonen. Het Hof van Beroep te Antwerpen achtte in het kader van een vernietigingsprocedure aangaande de verkoop van een onroerend goed door slechts één der echtgenoten, de loutere hoedanigheid van mede-eigenaar voldoende(275).

Het wettig belang kan zowel moreel als materieel zijn(276). In het kader van een eis tot nietigverklaring van een renteloze lening die was aangegaan door een echtgenote alleen, in strijd met artikel 1418, 2° d) B.W., achtte het Hof van Beroep te Antwerpen het materieel en moreel belang cumulatief aanwezig. Het materieel belang bleek uit de terugvordering door de vennootschap/uitleenster opzichtsens de niet-contracterende echtgenoot alleen, terwijl het moreel belang werd afgeleid uit de vaststelling van overspel, in de periode van toekenning van de lening, tussen de echtgenote die de lening alleen was aangegaan en de zaakvoerder van de vennootschap/uitleenster, alsook uit het feit dat hoofdzakelijk, zoniet uitsluitend, de echtgenote zich tijdens het huwelijk met de bankzaken bezighield(277).

220. De nietigheid kan door de rechter worden uitgesproken, ook al is de derde-medecontractant te goeder trouw. Artikel 1422 B.W. bevestigt uitdrukkelijk dat nietigverklaring kan worden gevorderd „onverminderd de rechten van de te goeder trouw zijnde derden”. De goede trouw van de derde zal desgevallend aanleiding geven tot schadeloosstelling overeenkomstig het gemeen recht. De derde zal dan wel het vermoeden van kwade trouw opgenomen in artikel 1422, *in fine* B.W. moeten weerleggen.

„Om het vermoeden van kwade trouw te weerleggen moet de derde bewijzen dat hij, ondanks de redelijke voorzorgsmaatregelen die hij genomen heeft, gehandeld heeft zonder te weten dat de andere echtgenoot bij de betwiste handeling moest betrokken worden”(278). In een vroeger arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen werd het te leveren bewijs van de ondernomen onderzoeks- of voorzorgsmaatregelen nog losgekoppeld van het goede trouw-begrip en als een extra voorwaarde aanzien(279).

In het kader van een procedure pandverzilvering van waardepapieren werd de goede trouw van de derde-medecontractant door de Rechtbank van Koophandel te Leuven vrij vlot aangenomen: „Uit de verklaring van eiser op verzet dat de in pand gegeven waardepapieren hem in volle eigendom toebehoren en het ontbreken van ook maar enige aanduiding van het huwelijk

(275) Antwerpen 28 maart 2000, *T.B.B.R.* 2002, 302.

(276) H. CASMAN, *Huwelijksvermogensrecht*, Antwerpen, Kluwer, losbl., III.10, 47.

(277) Antwerpen 7 juni 1999, *T. Not.* 2000, 190, noot F. BOUCKAERT, aangaande de gevolgen van de nietigheidssanctie.

(278) Antwerpen 28 maart 2000, *T.B.B.R.* 2002, 302; vgl. Gent 15 november 1996, *A.J.T.* 1997-1998, 1.

(279) Antwerpen 7 juni 1999, *T. Not.* 2000, 190.

van eiser op verzet in de bijgebrachte documenten met betrekking tot NV B.-I. (zelfs de datum van het huwelijk wordt niet bijgebracht) leidt de Rechtbank af dat verweerders op verzet te goeder trouw zijn en hun rechten behouden.”(280). In zijn noot bij dit vonnis vraagt Wagner zich enerzijds af of de Rechtbank van Koophandel de afhandeling van de voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Charleroi hangende vernietigingsprocedure betreffende de door één der echtgenoten alleen gedane in pandgeving niet had moeten afwachten, en gaat hij anderzijds in op de vraag of een in pandgeving van waardepapieren wel onderworpen is aan een gezamenlijk bestuur en voor vernietiging in aanmerking komt. Een loutere in pandgeving van waardepapieren is inderdaad geen door artikel 1418 B.W. geïsoleerde rechtshandeling, wat evenwel niet wegneemt dat nietigverklaring op grond van bovenvermelde residuaire wetsbepaling (art. 1422, 3° B.W.) kan worden bekomen zo het bewijs van bedrieglijke benadeling kan worden geleverd.

In de reeds besproken uitspraak van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde (*supra* nr. 206) overwoog de rechter voorafgaand terecht dat de derde zijn goede trouw moet bewijzen, maar werd in de beoordeling van de concrete feiten ten onrechte zonder meer uitgegaan van de goede trouw van de derde-medecontractant. De rechter overwoog eveneens ten onrechte dat de aanwezigheid van kwade trouw een vereiste voor nietigverklaring zou zijn(281).

221. Naar luid van artikel 1423 B.W. moet de vordering tot nietigverklaring op straffe van verval worden ingesteld binnen een termijn van één jaar na de dag waarop de handeling van de andere echtgenoot ter kennis is gekomen van de eiser, en uiterlijk voor de definitieve vereffening van het stelsel(282). In geval van overlijden van de eisende echtgenoot voordat het verval is ingetreden, beschikken zijn erfgenamen over een nieuwe termijn van één jaar.

In een geval waarin een (intussen overleden) echtgenoot alleen en buiten medeweten van zijn echtgenote was overgegaan tot het aangaan van een lening op afbetaling, in strijd met artikel 1418, 2° e) B.W., oordeelde de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen dat het feit dat de eisende echtgenote tevens erfgenaam was geworden van haar vooroverleden echtgenoot de ontvankelijkheid van de tijdig en in persoonlijke naam ingestelde vordering tot nietigverklaring niet verhinderde(283).

Na het verstrijken van de vervaltermijn kan de betrokken rechtshandeling enkel nog worden getoetst aan de bepalingen van de artikelen 1415 en 1416 B.W.(284). Deze toetsing bestaat er volgens de Rechtbank van Eerste Aanleg

(280) Kh. Leuven 8 juni 1999, *A.J.T.* 1999-2000, 388, noot K. WAGNER.

(281) Rb. Dendermonde 27 februari 1995, *E.J.* 1996, 41, noot F. BUYSSENS.

(282) Luik 21 maart 2000, *Divorce* 2000, 74.

(283) Rb. Bergen 7 december 1999, *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 720.

(284) Cass. 21 december 1990, *Arr. Cass.* 1990-91, 453; *Pas.* 1991, I, 399; *R.W.* 1991-92, 1082, andersluidende noot A. VERBEKE, die de vervaltermijn van art. 1423 B.W. toepasselijk acht.

te Brugge in: „dat dient te worden nagegaan of de heer ... door het stellen van deze bestuurshandeling (een persoonlijke lening op afbetaling) zijn echtgenote nadeel heeft berokkend of de belangen van zijn gezin heeft geschaad.”(285).

De overweging van het Hof van Beroep te Gent, waarbij werd geoordeeld dat de verkoop van gemeenschappelijke effecten door één der echtgenoten, relatief kort voor de inleiding van de echtscheidingseis, niet moet worden getoetst aan de bestuursbevoegdheden der echtgenoten, kan alleszins in vraag worden gesteld(286).

222. Een op grond van artikel 1422 B.W. uitgesproken nietigverklaring sluit het recht op schadevergoeding niet uit. Dit zal met name naar luid van artikel 1433 B.W. het geval zijn indien de door het gemeenschappelijk vermogen geleden schade niet geheel is hersteld door de nietigverklaring. De vordering tot schadevergoeding is tevens mogelijk indien de nietigverklaring niet is gevraagd of verkregen. Zo een echtgenoot schade heeft geleden aan zijn persoonlijk vermogen, kan hij desgevallend op grond van het gemeen recht (art. 1382 B.W.) een vordering tot schadevergoeding instellen. Artikel 1433 B.W. is in dat geval niet van toepassing(287).

De vordering tot schadevergoeding op grond van artikel 1433 B.W. moet uitdrukkelijk worden ingesteld. De gevatte rechter kan deze niet ambtshalve toestaan(288). Het gemeenschappelijk vermogen moet dan wel schade hebben geleden(289).

In het onder randnummer 201 vermelde arrest met betrekking tot de aanstelling van een nieuwe begunstigde van een levensverzekering in strijd met artikel 1419 B.W. overwoog het Hof van Beroep te Gent omtrent de schadevergoeding in het bijzonder als volgt: „De vernietiging overeenkomstig art. 1422 B.W. van de aanduiding van de nieuwe beneficiaris doet evenwel de aanvankelijke – duidelijk herroepen en wél regelmatig totstandgekomen – aanwijzing van begunstigde niet herleven. De vraag rijst dan ook of de oorspronkelijke begunstigde gerechtigd is op schadevergoeding, dan wel of het recht op uitkering niet gevallen is in de nalatenschap [nu de verzekeringsnemer-echtgenoot reeds was overleden] (vgl. art. 1122 BW.) Het komt aangewezen voor partijen toe te laten desbetreffend tegenspraak te voeren,...”(290). Het Hof lijkt evenwel de hoedanigheid van een op grond van artikel 1433 B.W. agerende „echtgenoot” te verwarren met de hoedanigheid van „oorspronkelijke begunstigde bij levensverzekering”.

(285) [Rb. Brugge 16 juni 1995](#), *T.B.R.* 1995, afl. 3, 51.

(286) [Gent 17 maart 1995](#), *T. Not.* 1997, 163.

(287) Zie ook W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 194, nr. 386.

(288) [Gent 15 november 1996](#), *A.J.T.* 1997-98, 1.

(289) [Antwerpen 7 juni 1999](#), *T. Not.* 2000, 190, noot F. BOUCKAERT — Geen schade aangetoond.

(290) [Gent 8 oktober 1999](#), *A.J.T.* 1999-2000, 889.

223. Ingeval een lening door een echtgenoot in het uitsluitend belang van zijn eigen vermogen werd aangegaan, is de vordering tot nietigverklaring niet het meest geëigende middel. Het alleenbestuur van artikel 1425 B.W. is dan van toepassing, waardoor de andere echtgenoot de nietigverklaring moeilijk zal kunnen verkrijgen(291). De vordering te horen zeggen voor recht dat de schuld eigen is (art. 1407, eerste streepje B.W.), lijkt dan meer aangewezen.

In het algemeen zij er aan herinnerd dat handelingen die werden gesteld met miskenning van de wettelijke bestuursregels ex artikelen 1417, tweede lid, 1418 en 1419 B.W. steeds tot eigen schulden leiden (art. 1407, derde streepje B.W.), ongeacht of de handelingen worden nietig verklaard. Het Hof van Beroep te Antwerpen achtte een dergelijke lening meermaals een eigen schuld van de contracterende echtgenoot(292). Het debet op een rekening geopend door één der echtgenoten, „*postérieurement à la vie commune*” werd door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Charleroi eveneens als een eigen schuld van de alleen handelende echtgenoot beschouwd(293).

224. De combinatie van de nietigheidsvordering van artikel 1422 B.W. en de vordering tot eigenverklaring van schulden, kan aangewezen zijn. Een dergelijke vordering werd ingesteld voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde, in een geval waarbij de ene echtgenoot zonder de medewerking van de andere was overgegaan tot verschillende leningen op afbetaling, en dit zowel voor als na de feitelijke scheiding. De tweeledige vordering vanwege eiseres, met name in hoofdorde de vernietiging van deze leningen op basis van 1422 B.W. en in ondergeschikte orde het kwalificeren van deze leningen als eigen schulden, werd tevens tweeledig beoordeeld. De leningen aangegaan vóór de feitelijke scheiding werden geacht bestemd te zijn voor huishoudelijk gebruik en gelegitimeerd door de uitzondering bepaald in artikel 1418, 2°, e) B.W. De leningen aangegaan ná de feitelijke scheiding konden volgens de rechter daarentegen in het voorliggende geval onmogelijk zijn aangegaan voor de huishouding of de opvoeding van de kinderen en werden als eigen schulden gekwalificeerd(294).

(291) F. BUYSENS, „Art. 1418 B.W.” in *Comm. Pers.*, Antwerpen, Kluwer, losbl., nrs. 61-62.

(292) [Antwerpen 22 september 1998](#), *R.W.* 2001-2002, 348 en [Antwerpen 8 februari 1999](#), *T.B.B.R.* 2000, 183.

(293) [Rb. Charleroi 14 oktober 1999](#), *J.L.M.B.* 2001, 563.

(294) [Rb. Dendermonde 27 februari 1995](#), *E.J.* 1996, 41, noot F. BUYSENS.